

УДК 343.163

ДО ПИТАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ

Христина КУХАРЧУК,
аспірант кафедри історії держави і права
Навчально-наукового Інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»

АНОТАЦІЯ

Досліджено механізми визначення розмірів оплати праці співробітників прокуратури Другої Речі Посполитої (1918–1939 рр.). Розглянута структура оплати праці. Проаналізовані її складові елементи, зокрема і в органах прокуратури на території Східної Галичини.

Ключові слова: прокуратура Другої Речі Посполитої, заробітна плата прокурорських працівників, групи заробітної плати.

TO THE QUESTION OF PAYING LABOR IN THE PROSECUTOR'S OFFICE OF THE SECOND POLISH REPUBLIC

Khrystyna KUKHARCHUK,
Post-Graduate Student of the Department of History of State and Law in the Educational and Scientific Institute of Law
and Psychology, National University "Lviv Polytechnic"

SUMMARY

The mechanisms of determination of the remuneration of employees of the Prosecutor's Office of the Second Polish Republic (1918–1939) were investigated. Considered the structure of wages and its components, in particular, in the organs of the prosecutor's office in the territory of Eastern Galicia.

Key words: Prosecutor's Office of Second Polish Republic, wages, wage groups, prosecutors.

Вступ. Завдання успішного правового та демократичного розвитку сучасної Української держави вимагають створення дієвої системи органів державного управління. Важливу роль у системі державних управлінських структур відіграють органи прокуратури. Ефективність їхньої праці значною мірою залежить від того, настільки компетентними та невідчужимими будуть працівники прокуратури, а також від привабливості перспектив професійної прокурорської кар'єри в очах потенційних кандидатів на посади. Тому доцільно звернутися до історичного досвіду, зокрема й питань оплати праці та матеріального стимулювання працівників органів прокуратури Другої Речі Посполитої (1918–1939 рр.), до складу якої входили й території західної України – Східна Галичина і Волинь.

Метою статті є ґрунтовне дослідження інституту заробітної плати та матеріального заохочення в органах прокуратури Другої Речі Посполитої, детальний аналіз регулюючого законодавства в зазначеній сфері, специфіка виплат прокурорським працівникам на теренах Східної Галичини. У науковий обіг уперше вводяться конкретні історичні прецеденти здійснення стимулюючих виплат працівникам прокуратури в період 1918–1939 рр.

Наукова новизна статті полягає в тому, що вона є одним із перших у незалежній Україні комплексних наукових досліджень питання оплати праці в органах прокуратури Польщі 1918–1939 рр. Цінними джерелами дослідження є архівні документи Центрального державного історичного архіву у Львівській області, зокрема фонд № 158 «Генеральна прокуратура Польської республіки. Львівське відділення».

Проблематика наукової розвідки має власну історіографію. Серед закордонних учених-правознавців сегментарно

вивчали це і дотичні питання Малгожата Матерняк-Павловська [1], Радослав Банцерж [2], Лідія Мазовецька [3], Пржемыслав Вітовський [4]. У вітчизняній історико-правовій науці прокуратура Другої Речі Посполитої була предметом зацікавленості окремих учених, але питання заробітної плати прокурорських кадрів, зазвичай, залишалися поза їхньою увагою. Аналіз наукових публікацій дозволяє стверджувати, що комплексного дослідження питань грошового забезпечення працівників прокуратури, оплати їхньої праці зокрема, на західноукраїнських землях Другої Речі Посполитої наразі не існує.

Виклад основного матеріалу. Згідно із загальнотеоретичними положеннями, заробітна плата – це грошова винагорода, яка виплачується працівнику за працю у встановленому сторонами трудового договору розмірі та в межах, визначених законодавством. Розмір оплати праці залежить від складності й умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці [5]. Структурно заробітна плата складається із трьох частин: основна заробітна плата; додаткова заробітна плата; інші заохочувальні та компенсаційні виплати [6].

В Україні, як і в більшості держав сучасного світу, прийнята централізована система оплати праці співробітників публічного сектора на базі тарифної сітки. Їхня зарплата складається з базових, тимчасових і пільгових компонентів. Базові компоненти – це посадовий оклад і постійні надбавки (за вислугу років і за ранг державного службовця). Крім того, держслужбовці мають право на два види матеріальної допомоги, які по суті мають характер «постійних надбавок» – «на вирішення соціально-побутових питань» і «на оздоровлення» на час щорічної відпустки. Премії та надбавки тимчасового характеру – це додаткові стимулюючі виплати, які залежать від умов, складності та результатів

роботи. За подібною схемою діяв інститут оплати праці в органах прокуратури Польщі за часів Другої Речі Посполитої. Оскільки частина земель Західної України тоді входила до її складу, такий інститут має науково-історичне значення і для сучасної прокуратури України.

Нормативно-правові акти, що регулювали оплату праці співробітників прокуратури Другої Речі Посполитої:

Закон (Устава) від 13 липня 1920 р. про заробітну плату суддів і прокурорів (судової гілки влади) Речі Посполитої Польської [7]; розпорядження Ради Міністрів від 5 серпня 1920 р. № 77 про регулювання надбавки за вислугу років [8]; Обіжник Голови Ради Міністрів від 1 грудня 1923 р. про розрахунок і видачу зарплати державним працівникам [9]; Закон (Устава) від 5 грудня 1923 р. про оплату праці суддів у загальному й адміністративному судівництві та прокурорів [10]; розпорядження Голови Ради Міністрів, міністра юстиції, міністра фінансів від 16 лютого 1924 р. про виконання Закону від 5 грудня 1923 р. про заробітну плату суддів у загальному й адміністративному судочинстві та прокурорів [11]; розпорядження Президента Речі Посполитої від 24 листопада 1927 р. про забезпечення працівників, що отримують платню [12]; розпорядження Президента Речі Посполитої від 28 жовтня 1933 р. про заробітну плату суддів в загальному й адміністративному судочинстві та прокурорів [13]; розпорядження Ради Міністрів від 19 грудня 1933 року про засади зарахування до зарплатних груп суддів у загальному й адміністративному судівництві, прокурорів, судових асесорів і аплікантів, а також про надбавки [14]; Обіжник міністра фінансів від 11 березня 1936 р. L.D. III. № 2880 про надбавки та додаткові винагороди до оплати праці державних службовців [15].

Закон від 13 липня 1920 р. про оплату праці суддів і прокурорів Речі Посполитої не містив роз'яснення співвідношення займаної посади і зарплатної групи. Тому для роз'яснення аналогії займаної посади зарплатній групі надаємо витяг з Устави від 5 грудня 1923 р. про заробітну плату суддів у загальному й адміністративному судівництві та прокурорів. В Уставі питання аналогії було доволі чітко регламентовано. Працівники прокуратури в плані оплати праці поділялися на 4 групи. Закон (Устава) також провів заміну нотифікації тарифних груп із римських цифр (I, II, III, IV) на латинські букви A, B, C, D. До групи A належали: судді (слідчі покою, запасні, повітові, всі, що працювали при повітових судах або належали до них). До групи B: голови, їх заступники та судді окружних судів, голови окружних судів, прокурори та їх заступники при окружних судах. До групи C: голови, заступники та судді апеляційних судів, голови сенатів при апеляційних судах, прокурори та підпрокурори при апеляційних судах, заступники прокурорів при апеляційних судах, підпрокурори при Найвищому суді. До групи D входили: голова, заступники голови і судді Найвищого суду, перший голова, голови і судді Найвищого Адміністративного трибуналу, Генеральний прокурор і прокурори при Найвищому суді. Для групи A встановлювалися 7 рівнів оплати праці, для групи B – 6 рівнів, для групи C – 6 рівнів, для групи D – 4 рівні.

Повернемося до Закону від 13 липня 1920 р. про заробітну плату суддів і прокурорів (судової гілки влади) Речі Посполитої Польської. Згідно з арт. 3, зарплата суддів і прокурорів мала такі складові частини:

а) базовий компонент (оклад);

б) надбавки за керівні посади (мали постійний характер);

в) надбавки так званого здорожчання чи економічна надбавка (якщо в державі зростали ціни на продукти харчування, оренду житла, комунальні послуги тощо, то також збільшувалася сума надбавки. Отже, надбавки здорожчання мали тимчасовий характер);

г) надбавки за вислугу років (мали постійний характер). Надбавки всіх чотирьох груп не могли перевищувати суми 2 400 марок польських на працівника щомісячно.

Суддям і прокурорам I та II груп, в яких вийшов термін 12 років – 1 200 марок; 15 років – 1 500 марок; 18 років – 1 800 марок; 21 рік – 2 100 марок. Суддям і прокурорам аналогічно III, IV груп: 15 років – 2 700 марок; 18 років – 3 000 марок; 21 рік – 3 300 марок. У разі переведення прокурора або судді з вищої до нижчої зарплатної групи працівник зберігав право отримувати надбавку за вислугою років згідно з тарифами попередньої вищої групи. Сума надбавки здорожчання залежала від кількості членів сім'ї, що перебували на утриманні працівника, а також від місцевості, в якій він проживав із сім'єю. У такому разі були встановлені такі групи. Перша – самотній працівник (неодружений), друга – утримання одного або двох членів сім'ї (невелика родина), третя – утримання до чотирьох членів (середня родина), четверта – утримання понад чотирьох членів (велика сім'я). Під час віднесення до певної групи брались до уваги дружина, а також діти до 18 або 24 років. Інноді, згідно з рішенням міністра юстиції, могли

Таблиця 1
Розміри щомісячного окладу відповідно до зарплатної групи працівника прокуратури (станом на 1924 р.)

Підгрупа	Сума (в злотих польських)
Група А	
A	700
B	800
C	900
D	1 000
E	1 100
F	1 200
G	1 300
Група В	
A	1 000
B	1 100
C	1 200
D	1 300
E	1 400
F	1 500
Група С	
A	1 300
B	1 400
C	1 500
D	1 600
E	1 700
F	1 800
Група D	
A	1 700
B	1 800
C	1 900
D	2 000

бути зараховані й особи старші за 24 роки. Важливий момент: якщо дружина перебувала на державній службі, вона не зараховувалася до «пільгових» членів сім'ї. Надбавка дорожчання вимірювалася у польських марках. Для першої групи – 23 марки, для другої – 27 марок, для третьої – 30 марок, для четвертої – 33 марки на члена родини. У законі брались до уваги не тільки кадрові працівники, а й апліканти (стажери). Для них такий додаток становив: для неодружених – 10, невелика сім'я – 14, середня – 17, велика – 20. Зазначені суми налічувались у разі отримання аплікантом зарплати 600 марок. Для аплікантів з окладом у 1 000 марок – 18, 22, 25, 28 марок відповідно. Апліканти, які не склали ще професійного іспиту, отримували протягом першого року праці 600 марок щомісячно. А після закінчення 1 року – 1 000 марок. Комісія при філії Генеральної прокуратури Речі Посполитої у Львові, згідно із Законом від 13 липня 1920 р. № 69 і розпорядженням Ради Міністрів від 5 серпня 1920 р. № 77, здійснювала розрахунок вислуги років працівників, про що офіційно повідомлялося зацікавленій особі (працівнику) у відповідь на його письмовий лист-запит. Наприклад, асесор із вислугою 6 років і VIII службовим розрядом, за рішенням вказаної Комісії, отримав 195 марок щомісячної доплати або 15% від окладу [19].

Польська марка як грошова одиниця в Польщі проіснувала з 1917 р. по 1924 рік. Була замінена злотим. У 1915–1920 рр. на території незалежної Польщі в обігу перебували російські рублі, німецькі марки й австро-угорські крони [16, с. 75], а також – де-факто – українські гривні емісії Української Народної Республіки та Гетьманату. Інфляція зумовлювалася, передусім, воєнними витратами,

то ж 1924 р. в обіг офіційно був запроваджений злотий; обмін польських марок здійснювався за курсом 1 злотий = 1 800 000 польських марок. Отже, надбавки дорожчання мусили якось встигати за галопуючою інфляцією, що не завжди вдавалося. Працівник, який обіймав керівну посаду, отримував надбавки у відсотковому відношенні до окладу: Генеральний прокурор Найвищого суду – 20%, керівники прокуратур при апеляційних, окружних судах у Кракові та Львові – 15%, заступники керівників прокуратур при апеляційних судах – 10%. Законом також передбачалася ситуація службової заміни: якщо заступник прокурора протягом місяця виконував обов'язки керівника, він отримував відповідну надбавку, встановлену для керівника. Окрім того, прокурори могли отримувати додаткові виплати, розмір яких регулювався Міністерством фінансів. Зарплата виплачувалася працівнику одноразово – на початку кожного місяця. Додаткові витрати та допомога (на весілля, похорони, народження дитини тощо) регулювалися Міністерством юстиції. Оскільки прокуратура Другої Речі Посполитої функціонувала на території колишніх (до 1917–1918 рр.) Австрійської, Німецької та Російської імперій, у законі також чітко регламентувалася процедура нарахування стажу працівнику за професійну діяльність в австрійських, пруських, російських управлінських органах. Суддя або прокурор міг бути переведений із вищої групи до нижчої накладенням дисциплінарного стягнення або за рішенням центрального керівництва. Також як один із видів дисциплінарного стягнення міг зменшуватись оклад працівника на певний час. Апліканти (стажери) без складеного суддівського екзамену мали протягом першого року роботи ту ж оплату праці, що й працівники X службового ступеню групи А, а після 1 року служби – IX службового ступеню групи В. Ті ж апліканти, які успішно склали екзамен на суддю, і асесори отримували зарплату, відповідну VIII службовому ступеню. Апліканти, що працювали поза штатом, не отримували зарплати взагалі, оскільки вважались безоплатними. Прокурорські працівники, які працювали в органах менше 3-х років, по зарплаті прирівнювалися до екзаменованих аплікантів (асесорів). Таке становище аргументувалося складною економічною ситуацією в країні на початку 20-х років ХХ ст. Нова система обліку та виплати оплати праці врахувала стрімке зростання цін, тому зарплата мала нестабільний характер залежно від календарного місяця. Закон також передбачав регуляційну (корегувальну) надбавку й економічну (колишню надбавку на дорожчання) надбавку. Перший вид надбавки мав тимчасовий характер і призначався для підвищення рівня заробітної плати працівнику під час податкової реформи. Економічний додаток доплачувався прокуророві, який мав на утриманні сім'ю, і його сума залежала від кількості членів (але не більше п'яти). Спільним у двох додатків було те, що вони діяли лише під час проведення реформ [1, с. 83]. Після завершення періоду гіперінфляції та проведення грошової реформи 1924 р. компенсаційні та стимулюючі виплати для працівників суду й прокуратури збереглися. На час «виняткових критичних економічних умов» у державі встановлювався – окремо для кожного судді чи прокурора – так званий економічний додаток, що враховував наявність і кількість членів сім'ї годувальника і становив мінімально 45 злотих щомісяця. У 1924 р. були ухвалені зміни до законодавства, що передбачали таке: заробітна плата працівника прокуратури складалася з окладу, економічної надбавки (поняття «надбавка дорожчання» було викреслене), регуляційної надбавки та житлової допомоги. Бухгалтерія обов'язково вела зарплатний табель, куди вносилися щомісячні відомості про нарахування й отримання платні. Житлова надбавка нараховувалася окремо і її сума варіювалася залежно від місяця [17].

Таблиця 2

Сума надбавок за вислугу років (станом на 1920 р.)

Кількість (повних) років вислуги	Сума (у марках)
Група I	
По закінченні 3-х років	300
По закінченні 6-ти років	600
По закінченні 9-ти років	900
Група II	
Протягом перших 3-х років	1 200
По закінченні 3-х років	1 500
По закінченні 6-ти років	1 800
По закінченні 9-ти років	2 100
По закінченні 12-ти років	2 400
Група III	
Протягом перших 3-х років	2 700
По закінченні 3-х років	3 000
По закінченні 6-ти років	3 300
По закінченні 9-ти років	3 600
По закінченні 12-ти років	3 900
Група IV	
Протягом перших 3-х років	4 200
По закінченні 3-х років	4 500
По закінченні 6-ти років	4 800
По закінченні 9-ти років	5 100

У зв'язку з економічно-соціальними змінами в державі на початку 1930-х рр. видано нове розпорядження Ради Міністрів від 19 грудня 1933 р. «Про засади зарахування до зарплатних груп суддів в загальному та адміністративному судочинстві, прокурорів, асесорів, аплікантів». Цей акт ввів нові положення щодо зарахування працівників до зарплатних груп.

Генеральний прокурор Найвищого суду зараховувався до I зарплатної групи; прокурори Найвищого суду, віце-прокурори та прокурори апеляційних судів – до I або II групи; віце-прокурори апеляційних судів, віце-прокурори та прокурори окружних судів – до II або III групи; віце-прокурори, підпрокурори окружних судів – до III або IV групи. Асесори були віднесені до VII або VIII групи. Апліканти – до IX або X групи. Прокурори, які обіймали керівні посади, отримували такі надбавки: Генеральний прокурор Найвищого суду – 1 200 злотих; прокурор апеляційного суду – 600 злотих; прокурор окружного суду – 300 злотих. Залежно від місця розташування прокуратури, коливалися надбавки за територіальністю. Наприклад, у м. Варшава – від 60 до 160 злотих, у більших містах (Катовіцах, Гдині та ін.) – 40–110 злотих відповідно.

Як уже зазначалося, розпорядження 1933 р. замінило попередню нотифікацію груп працівників суду і прокуратури. Прокурорські працівники, які перебували на державній службі станом на 1 січня 1934 р., автоматично переводились: із групи D в групу I або II, із групи C – в II або III, із групи B – в III або IV, із групи A – в IV групу. У виняткових випадках Міністр юстиції за згодою Голови Ради Міністрів міг перевести працівника з нижчої групи у вищу. Також вказувалося, що зарплата прокурорів не могла бути збільшена більше ніж на 7% від попереднього (до ухвалення розпорядження 1933 р.) рівня, враховуючи надбавки за керівну посаду та територіальність.

Значеному нормативно-правовому акту передувало розпорядження Президента Речі Посполитої від 28 жовтня 1933 року про заробітню плату суддів в загальному й адміністративному судочинстві та прокурорів, де арт. 2 установлював 4 основні групи зарплат для працівників прокуратури:

Всі судді та прокурори обов'язково мали бути зараховані до тієї чи іншої тарифної групи. Додаткові надбавки працівникам нараховувалися у визначених цим розпорядженням випадках: на профілактику захворювань (оздо-

Таблиця 3

Тарифи оплати праці співробітників Філії Генеральної прокуратури у м. Львові (станом на 1924 р.)

Займана посада	Зарплатна група (залежала від вислуги років)	Оклад	Економічна надбавка	Регуляційна надбавка	Житлова допомога	Зарплата (у злотих)
Категорія I						
Начальник відділу	C	1 800	44	60	60–103	1 904 (сукупність окладу та регуляційної й екон. надбавок)
Старші радники	B, C	1400–1500	44	60	35.28 до 68.28	1 560 до 1 604
Радники	A, C, D, E, F	800–1 200	44–132	60	20.44–35.28	904–1 279
Референдарі	A, C, D,	400–720	88	60	8.14 до 35.28	540–780
Апліканти	A	330–390	–	60	8.14	390 до 450
Категорія II						
Бухгалтер	C	560	44	60	20.44	664
Контролер	C	450	132	60	20.44	642
Секретар	B, C	350–450	44–88	60	20.44	498–554
Рахунковий помічник	A	330	–	60	–	390
Категорія III						
Канцелярський помічник (ад'юнкт)	A, B	390–450	44–132	60	20.44	494–582
Реєстратор	A, C	330–370	0–132	60	8.14 або 20.44	390–562
Канцелярист	B, A	270–290	44–88	60	8.14 або 20.44	330–438
Практикант канцелярії	A	240	–	60	8.14	300
Допоміжний (технічний) персонал						
Старший водій	A	180–210	176–220	60	12.58	446–490
Водій	A, B	165–180	14–176	60	12.58	284–401

ровчі – Х. К.), на випадкові (ситуаційні) витрати (ювілей, народження дитини), а також на випадок безробіття [18]. Працівник прокуратури мав право подати прохання про розрахунок надбавки за вислугу років та її нарахування. Бралась до уваги і наявність стажу військової служби у працівника. При Президії Ради Міністрів Речі Посполитої функціонував Відділ праці, який обчислював надбавку для сімейних і несімейних працівників і повідомляв про неї зацікавлених осіб. Така надбавка могла бути встановлена лише якщо працівник мав повний 7-мигодинний робочий день. Окрім того, працівник суду та прокуратури мав право на індивідуальний так званий кредит на старість. У разі його (її) смерті сума коштів із рахунку передавалася дружині або чоловікові.

Таблиця 4

Співвідношення щомісячної квоти до зарплатної групи (станом на 1933 р.)

Група зарплати	Квота місячного розміру зарплати в злотих
I	1.100
II	800
III	575
IV	425

Всі судді та прокурори обов'язково мали бути зараховані до тієї чи іншої тарифної групи. Додаткові надбавки працівникам нараховувалися у визначених цим розпорядженням випадках: на профілактику захворювань (оздоровчі – Х. К.), на випадкові (ситуаційні) витрати (ювілей,

народження дитини), а також на випадок безробіття [18]. Працівник прокуратури мав право подати прохання про розрахунок надбавки за вислугу років та її нарахування. Бралась до уваги і наявність стажу військової служби у працівника. При Президії Ради Міністрів Речі Посполитої функціонував Відділ праці, який обчислював надбавку для сімейних і несімейних працівників і повідомляв про неї зацікавлених осіб. Така надбавка могла бути встановлена лише якщо працівник мав повний 7-мигодинний робочий день. Окрім того, працівник суду та прокуратури мав право на індивідуальний так званий кредит на старість. У разі його (її) смерті сума коштів із рахунку передавалася дружині або чоловікові.

Секретаріатом Відділу праці велися спеціальні декларації працівників суду та прокуратури (первинна назва документа) – документація у вигляді таблиць, де зазначались ім'я, посада, сімейний стан, наявність дітей та їх кількість, сума окладів і виплат у відсотках. Важливим було те, що чим нижчу посаду займав працівник, тим більшу допомогу йому надавала держава. Цього, на нашу думку, вимагали прагматичні міркування – надто незможний суддя чи прокурор не міг підтримувати належний авторитет державної влади, міг бути схильним до корупції тощо. Працівники прокуратури Речі Посполитої в досліджуваній історичній проміжок часу дістали право на дострокову видачу авансу. Заява подавалася на ім'я керівника відповідної філії Генеральної прокуратури. В одному з виявлених нами архівних документів працівник клопотав про «ласкаве виділення» уперед двомісячного розміру оплати праці за останні 12 місяців. Була вказана причина прохання (фінансові витрати на лікування – Х. К.). На заяві попередню резолюцію ставив безпосередній керівник того, хто подав клопотання.

Таблиця 5

Місячні відомості про оплату праці співробітникам Філії Генеральної прокуратури у Львів (станом на 1924 р.)

№	Прізвище ім'я	Посада	Зарплата в злотих	Підпис особи, що отримала кошти на руки
1	Давид Адлерштейн	Бухгалтер	40	
2	Доктор Бартель Євгеніус	Старший радник	125	
3	Доктор Ялович Мічислав	Референдар	60	
4	Доктор Бржеський Йозеф	Радник	85	
5	Чісельський Леопольд	Ад'юнкт	35	
6	Доктор Гліксель Зигмунд	Референдар	60	
7	Доктор Френкель Людвік	Референдар	40	
8	Доктор Гроловокий Генріх	Референдар	40	
9	Грицовіч Йозеф	Канцелярист	25	
10	Доктор Хальбрахт Віктор	Радник	80	
11	Юлевіч Євгеніус	Канцелярист	25	
12	Явецький Освальд	Реєстратор	30	
13	Доктор Яворський Казимир	Радник	60	
14	Доктор Карпушко Адам	Радник	60	
15	Кольман Вікодон	Реєстратор	30	
16	Конопка Станіслав	Секретар	35	
17	Лісовький Ян	Ад'юнкт	35	
18	Доктор Мачинський Вінсент	Старший радник	125	
19	Доктор Скрача Станіслав	Старший радник	125	

Вказувалася й загальна сума, на яку претендував працівник. Зазвичай такі аванси виділялись низькооплачуваним працівникам із штату канцелярського складу або допоміжного персоналу старшого віку. Під час розгляду прохання, окрім наявності належних підстав, брався до уваги і стан наявних коштів Другої фінансової каси у Львові. Тобто стан рахунків прокуратури [20]. Рядові клерки установ суду та прокуратури Другої Речі Посполитої були людьми середнього, а то й нижчого достатку – то ж пільга авансової виплати заробітної плати була зовсім не зайвою (наприклад, у разі хвороби працівника чи члена його сім'ї).

Рахункові асистенти в ті часи отримували 30 злотих, референдарі – 40–60 злотих, канцеляристи – 25 злотих, радники – 60–100 злотих, ад'юнкти – 35 злотих, апліканти – 35 злотих, нижчі працівники (допоміжний персонал) – 25 злотих [21]. Згодом розміри окладів і виплат зростали – як для вищих посадовців, так і для середньої ланки апарату та допоміжного персоналу. Відбувалися такі процеси відповідно до фінансових можливостей держави.

Висновки. Вивчення й аналіз інституту оплати праці та матеріального стимулювання працівників в органах прокуратури Другої Речі Посполитої є цікавим і в дечому повчальним, оскільки він суттєво відрізняється від наявного в сучасній Україні порядку. Працівники суду і прокуратури, зокрема, не могли розраховувати на службове житло (на його подальшу приватизацію й поготів), зате могли претендувати на компенсацію за винайм житлової площі. Держава встановила регламентовані виплати і надбавки залежно від кількості утриманців-членів сім'ї працівника. Бралися до уваги інфляційні чинники (індексація виплат і надбавок) тощо. Усе зазначене, на нашу думку, сприяло високому суспільному авторитету професії працівника суду і прокуратури, а також доволі ефективно запобігало проявам корупції в суддівсько-прокурорському середовищі. Цікаво й те, що іноді претенденти на посаду в органах суду і прокуратури могли здійснювати службову діяльність як стажери, безоплатно, оскільки не входили до штату.

Вважаємо, що існує відчутна потреба в нових наукових пошуках у зазначеній сфері. Реформування й удосконалення сучасного українського законодавства потребує не лише його адаптації до сучасних європейських стандартів, а й врахування історичного досвіду функціонування державних установ на території сучасної України.

Список використаної літератури:

1. Materniak-Pawłowska Małgorzata. Podstawy prawne ustroju prokuratury w Polsce w latach 1918–1928 / Małgorzata Materniak-Pawłowska // *Czasopismo prawno-historyczne*. – Vol. 67. – № 2 (2014). – S. 67–107.
2. Banczerz Radosław Z. Spostrzeżenia i uwagi poczynione na podstawie wstępnej analizy zespołu „Prokuratoria Generalna RP w Warszawie” z lat 1919–1939 przechowywanego w Archiwum Akt Nowych w Warszawie. Przykłady wykorzystania do badania dziejów województwa lubelskiego Słowa kluczowe: Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej, województwo lubelskie / Z. Banczerz Radosław // *HISTORIA I ŚWIAT*. – № 4 (2015). – S. 345–355.
3. Mazowiecka Lidia. Prokuratura w Polsce. 1918–2004 / Lidia Mazowiecka. – Warszawa, 2015. – S. 285.
4. Witkowski Przemysław. Model prokuratury polskiej w okresie międzywojennym / Przemysław Witkowski // *PRZEGLĄD PRAWA KONSTITUCYJNEGO*. – 2011/2. – S. 223–239.
5. Поняття і структура заробітної плати [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://studin.ru/all/ekonomika-predpriyatiya/analiz-serednoyi-zarobitnoi-platy/ponyattya-struktura>

6. Заробітна плата, характеристика, структура та функції оплати праці плати [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/vnz/reports/law/9975/>

7. Ustawa z dnia 13 lipca 1920 r. o uposażeniu sędziów i prokuratorów (wymiar sprawiedliwości) Rzeczypospolitej Polskiej. Dz.U. 1920. – № 65. – Poz. 436.

8. Rozporządzenie Prezydenta Ministrów i Ministra Skarbu w przedmiocie uzupełnienia rozporządzenia z dnia 5 sierpnia 1920 r. w sprawie przyznania państwowym funkcjonariuszom niższym płac zasadniczych poszczególnych stopni płacy, przewidzianych w artykule 14 ustawy o uposażeniu urzędników i państwowych funkcjonariuszów niższych z dnia 13 lipca 1920 r. – Dz. U. – 1920. № 101. – Poz. 672.

9. Обіжник Голови Ради Міністрів від 1 грудня 1923 року про розрахунок та видачу зарплати державним працівникам.

10. Ustawa z dnia 5 grudnia 1923 r. o uposażeniu sędziów w sądownictwie powszechnem i administracyjnem oraz prokuratorów. – Dz. U. – 1923. № 134. – Poz. 1107.

11. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów, Ministra Sprawiedliwości i Ministra Skarbu z dnia 16 lutego 1924 r. o wykonaniu ustawy z dnia 5 grudnia 1923 r. o uposażeniu sędziów w sądownictwie powszechnem i administracyjnem oraz prokuratorów. – Dz. U. – 1924. – № 16. – Poz. 158.

12. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych. – Dz. U. – 1927. – № 106. – Poz. 911.

13. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. o uposażeniu sędziów w sądownictwie powszechnem i administracyjnem oraz prokuratorów. – Dz. U. – 1933. – № 86 – Poz. 665.

14. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1933 r. o zasadach zaszeregowania funkcjonariuszów państwowych do grup uposażenia i automatycznego przechodzenia nauczycieli do wyższych grup uposażenia, o dodatkach lokalnych, funkcyjnych i służbowych oraz o umundurowaniu niższych funkcjonariuszów państwowych. – Dz. U. – 1933. – № 102. – Poz. 781.

15. Обіжник Міністра фінансів від 11 березня 1936 р. L.D. III. № 2880 про надбавки та додаткові винагороди до заробітної плати державних службовців.

16. Шуст Р. Марка польська // *Енциклопедія історії України* : у 10-ти т. / за ред. В. Смолія та ін. ; Інститут історії України НАН України. – К. : Наукова думка, 2009. – Т. 6 : Ла – Мі. – С. 512.

17. ЦДІА у Львівській області, ф. № 158, оп. № 1, справа № 49.

18. ЦДІА у Львівській області, ф. № 158, оп. дод., справа № 9.

19. ЦДІА у Львівській області, ф. № 158, оп. № 1, справа № 9.

20. ЦДІА у Львівській області, ф. № 158, оп. № 1, справа № 75.

21. ЦДІА у Львівській області, ф. № 158, оп. № 1, справа № 36.

ДОВІДКА ПРО АВТОРА

Кухарчук Христина Іванівна – аспірант кафедри історії держави і права Навчально-наукового Інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка»

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Kukharchuk Khrystyna Ivanivna – Post-Graduate Student of the Department of History of State and Law in the Educational and Scientific Institute of Law and Psychology, National University “Lviv Polytechnic”

k_kuchartchuk@meta.ua